

Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο

Τρίτη Συνεδρίαση Θεματικής Ομάδας Εργασίας «Η Πολιτική για την Αγροτική Ανάπτυξη στο πλαίσιο της Περιφερειακής Ανάπτυξης»

Αθήνα, 14 Δεκεμβρίου 2011

Εξειδίκευση Κριτηρίων/Μεταβλητών Τυπολογίας Αγροτικών Περιοχών στην Ελλάδα

Δ. Σκούρας και Δ. Ψαλτόπουλος
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Πατρών

Διάρθρωση Παρουσίασης

- Στόχοι και χωρικό επίπεδο ανάλυσης τυπολογίας
- Προτεινόμενες μεταβλητές
- Αιτιολόγηση προτεινόμενων μεταβλητών

Πακέτο Εργασίας 1:

- Ανασκόπηση σύγχρονων προσεγγίσεων τυπολογίας αγροτικών περιοχών στην Ευρώπη
- Διαβούλευση για την εξειδίκευση στόχου τυπολογίας για τις αγροτικές περιοχές στην Ελλάδα.

Στόχοι και Χωρικό Επίπεδο Ανάλυσης Τυπολογίας

Έμφαση στους διαρθρωτικούς παράγοντες που θα επηρεάσουν σημαντικά τις αναπτυξιακές προοπτικές των αγροτικών περιοχών της χώρας. Ορισμός τριών στόχων:

1. Είδος και ένταση διαρθρωτικής προσαρμογής αγροτικού τομέα – ανάγκη αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητάς του (Στόχος 1)
2. Σχετικό επίπεδο ευημερίας και αναπτυξιακές επιδόσεις αγροτικών περιοχών (Στόχος 2)
3. Υφιστάμενη διαφοροποίηση οικονομικής βάσης στις αγροτικές περιοχές και προοπτικές για περαιτέρω διαφοροποίησή της (Στόχος 3)

Στόχοι και Χωρικό Επίπεδο Ανάλυσης Τυπολογίας

Χωρικό επίπεδο ανάλυση:

1. Υιοθέτηση διεθνούς πρακτικής: εάν η τυπολογία αφορά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά και σχέσεις, τότε ορίζεται στη βάση μεγαλύτερων χωρικών ενοτήτων και ταυτοποιεί πάνω από 2 είδη αγροτικών περιοχών
2. Συνεκτίμηση διαθεσιμότητας αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων – αποφυγή αυθαίρετης (στην περίπτωση μικρών χωρικών ενοτήτων) υπόθεσης «διακριτής αγοράς εργασίας»
3. Απόφαση αντιστοίχισης σε Περιφερειακές Ενότητες (πρώην Νομοί) της χώρας

Προτεινόμενες Μεταβλητές

Βασιστήκαμε σε αντίστοιχες προσπάθειες και προσπαθήσαμε οι προτεινόμενες μεταβλητές να αντανακλούν σημαντικά χαρακτηριστικά της ελληνικής υπαίθρου, όπως η διαφοροποίηση:

- της παραγωγικότητας της εργασίας στην γεωργία, της ηλικιακής διάρθρωσης και εκπαίδευσης των αγροτών, του χρόνου που οι αγρότες διαθέτουν σε άλλες επικερδείς δραστηριότητες,
- στο επίπεδο του εισοδήματος και της ανεργίας καθώς και σε διάφορους δείκτες ευημερίας,
- στον προσανατολισμό των εν λόγω οικονομιών προς τον τουρισμό και την μεταποίηση τροφίμων, και
- σε ειδικούς περιορισμούς (π.χ. μειονεκτικές περιοχές) και ευκαιρίες (π.χ. προσβασιμότητα σε φυσικούς πόρους και αγορές).

Προτεινόμενες Μεταβλητές

Η πρόταση περιλαμβάνει 32 μεταβλητές:

- 12 για αγροτικό τομέα
- 3 για αναπτυξιακές επιδόσεις περιοχών
- 4 δείκτες ευημερίας
- 6 για την εξειδίκευση της οικονομίας σε συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες
- 7 αφορούν ειδικούς περιορισμούς και ευκαιρίες των υπό εξέταση περιοχών

Χρόνος: Συνήθεις πρακτικές για την επιλογή έτους-στόχου ή χρονοσειράς (τελευταία επίσημα διαθέσιμα στοιχεία – παράγωγες μεταβλητές στηρίζονται σε ενδιάμεσες που προέρχονται από την ίδια πηγή).

- Στόχος 1 (προσαρμογή – ανταγωνιστικότητα αγροτικού τομέα): 16 μεταβλητές
- Στόχος 2 (ευημερία – αναπτυξιακές επιδόσεις): 13 μεταβλητές
- Στόχος 3 (οικονομική διαφοροποίηση): 14 μεταβλητές

Στόχος 1 (προσαρμογή – ανταγωνιστικότητα αγροτικού τομέα)

		Χρόνος Αναφοράς
1	Μεταβολή Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στη Γεωργία – Αλιεία (%)	2000-2008
2	Μεταβολή Ετήσιων Μονάδων Απασχόλησης στη Γεωργία (%)	2000 & 2007
3	Μεταβολή της Απασχόλησης στη Γεωργία – Αλιεία (%)	2000-2008
4	Ποσοστό Αγροτών κάτω των 35 ετών σε ΕΜΑ	2000
5	Ποσοστό Αγροτών άνω των 65 ετών σε ΕΜΑ	2000
6	Ποσοστό Αγροτών με τυπική εκπαίδευση υψηλότερη της υποχρεωτικής εννεαετούς	2000
7	Απασχόληση στη Γεωργία – Αλιεία ως % της συνολικής απασχόλησης στο Νομό	2008
8	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στη Γεωργία – Αλιεία ως % της Συνολικής ΑΠΑ στο Νομό	2008

Στόχος 1 (προσαρμογή – ανταγωνιστικότητα αγροτικού τομέα)

		Χρόνος Αναφοράς
9	Ποσοστό αγροτών με άλλη επικερδή δραστηριότητα στο σύνολο των αγροτών (σε άτομα ή ΕΜΑ – για αγρότες με >50% του χρόνου τους σε ΑΕΔ)	2000
10	Μεταβολή αγροτών με άλλη επικερδή δραστηριότητα στο σύνολο των αγροτών (σε άτομα ή ΕΜΑ – για αγρότες με >50% του χρόνου τους σε ΑΕΔ)	2000 & 2007
11	Ποσοστό χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης σε βιολογική καλλιέργεια στο σύνολο της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης	2007
12	Ενισχύσεις Πυλώνα 1 ανά στρέμμα ΧΓΓ	2006-2010
13	Ποσοστό Εκτάσεων LFAs στο νομό	2007
14	Ποσοστό Ορεινών εκτάσεων στο νομό	2007
15	Χρόνος πρόσβασης στις αγορές με δρόμο	1997
16	Χρόνος πρόσβασης με όλα τα μεταφορικά μέσα	2001

Στόχος 2 (ευημερία – αναπτυξιακές επιδόσεις)

		Χρόνος Αναφοράς
1	ΑΕΠ ανά κάτοικο σε αγοραστική δύναμη	2009
2	Ποσοστό ανεργίας	2009
3	Ποσοστό πληθυσμού με πάνω από υποχρεωτική εκπαίδευση	2001
4	Ιατροί ανά 1000 κατοίκους	2006
5	Κλίνες σε θεραπευτήρια ανά 1000 κατοίκους	2005
6	Κατά κεφαλή κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε Kwh για οικιακή χρήση	2008
7	Ποσοστό κατοικιών με σύνδεση σε αποχετευτικό δίκτυο	2001

Στόχος 2 (ευημερία – αναπτυξιακές επιδόσεις)

		Χρόνος Αναφοράς
8	Ποσοστό Εκτάσεων LFAs στο νομό	2007
9	Ποσοστό Ορεινών εκτάσεων στο νομό	2007
10	Πληθυσμιακή πυκνότητα (κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο)	2010
11	Συνδυασμένος δείκτης προσβασιμότητας σε φυσικούς πόρους	2008
12	Χρόνος πρόσβασης στις αγορές με δρόμο	1997
13	Χρόνος πρόσβασης με όλα τα μεταφορικά μέσα	2001

Στόχος 3 (οικονομική διαφοροποίηση)

		Χρόνος Αναφοράς
1	Μεταβολή Ετήσιων Μονάδων Απασχόλησης στη Γεωργία (%)	2000 & 2007
2	Απασχόληση στη Γεωργία – Αλιεία ως % της συνολικής απασχόλησης στο Νομό	2008
3	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στη Γεωργία – Αλιεία ως % της Συνολικής ΑΠΑ στο Νομό	2008
4	Ποσοστό αγροτών με άλλη επικερδή δραστηριότητα στο σύνολο των αγροτών (σε άτομα ή ΕΜΑ – για αγρότες με >50% του χρόνου τους σε ΑΕΔ)	2000
5	Μεταβολή αγροτών με άλλη επικερδή δραστηριότητα στο σύνολο των αγροτών (σε άτομα ή ΕΜΑ – για αγρότες με >50% του χρόνου τους σε ΑΕΔ)	2000 & 2007
6	Μεταβολή συνολικού αριθμού τουριστικών κλινών (%)	1998-2010
7	Μεταβολή συνολικού αριθμού όλων των τύπων ξενοδοχειακών μονάδων	1998-2010

Στόχος 1 (οικονομική διαφοροποίηση)

		Χρόνος Αναφοράς
8	Αριθμός τουριστικών κλινών ανά 1000 κατοίκους	2010
9	Πληρότητα όλων των τύπων ξενοδοχειακών καταλυμάτων πλην κάμπινγκ	2009
10	Ποσοστό απασχόλησης στη μεταποίηση τροφίμων	2001
11	Ενισχύσεις Πυλώνα 2 ως ποσοστό του ΑΕΠ	2007-2010
12	Συνδυασμένος δείκτης προσβασιμότητας σε φυσικού πόρους	2008
13	Χρόνος πρόσβασης στις αγορές με δρόμο	1997
14	Χρόνος πρόσβασης με όλα τα μεταφορικά μέσα	2001

Αγροτικός τομέας: Στόχοι 1 και 3

- Μεταβολή ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας & και απασχόλησης στη Γεωργία – Αλιεία: διαρθρωτική προσαρμογή & ανταγωνιστικότητα του τομέα. Π.χ. Για μια πτωτική τάση και στις δυο μεταβλητές αντιστοιχεί σε διαρθρωτική προσαρμογή, ενώ η αύξηση στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και η μείωση στην Απασχόληση μπορεί να αντιστοιχούν σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.
- Μεταβολή Ετήσιων Μονάδων Απασχόλησης στη Γεωργία: Επιπλέον ένδειξη οικονομικής διαφοροποίησης, ιδίως εάν συνδυασθεί με αναπτυξιακούς δείκτες.
- Ποσοστά αγροτών κάτω των 35 ετών και άνω των 65 ετών, και ποσοστό των αγροτών με εκπαίδευση υψηλότερη της υποχρεωτικής εννεαετούς: Επίπεδο ανταγωνιστικότητας του τομέα, αφού μια ευνοϊκή ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων στον τομέα βελτιώνει τις οικονομικές του προοπτικές.

Αγροτικός τομέας: Στόχοι 1 και 3

- Απασχόληση και Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Γεωργίας – Αλιείας ως ποσοστά των αντίστοιχων συνολικών μεγεθών σε επίπεδο νομού: Σε συνδυασμό με άλλους αναπτυξιακούς δείκτες δείχνουν το επίπεδο ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και την οικονομική διαφοροποίηση της κάθε περιοχής.
- Ποσοστό των αγροτών με άλλη επικερδή δραστηριότητα: αντανακλά το επίπεδο ανταγωνιστικότητας και τη διαρθρωτική προσαρμογή του αγροτικού τομέα αλλά και την οικονομική διαφοροποίηση της κάθε περιοχής. Εάν είναι μικρό, ενδέχεται να σημαίνει υψηλή ανταγωνιστικότητα της γεωργίας ή/και έλλειψη εναλλακτικών δυνατοτήτων απασχόλησης.
- Το ποσοστό χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης σε βιολογική καλλιέργεια στο σύνολο της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης είναι ένας ακόμα δείκτης που αφορά την ανταγωνιστικότητα και τη δυνατότητα προσαρμογής της γεωργίας, αφού δείχνει την έκταση του προσανατολισμού της στη παραγωγή προϊόντων με ζήτηση στην αγορά.
- Τέλος, οι Ενισχύσεις του Πυλώνα 1 ανά στρέμμα Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Γης δείχνουν την ένταση της στήριξης του αγροτικού τομέα και συνιστούν δείκτη της ανταγωνιστικότητάς του.

Αναπτυξιακές επιδόσεις – δείκτες ευημερίας:

Στόχος 2

- Οι τρεις προτεινόμενες μεταβλητές (ΑΕΠ ανά κάτοικο, ποσοστό ανεργίας, ποσοστό πληθυσμού με πάνω από υποχρεωτική εκπαίδευση) αναδεικνύουν τόσο το αναπτυξιακό επίπεδο όσο (ιδιαίτερα η τελευταία) και τις αναπτυξιακές προοπτικές της κάθε περιοχής.
- Στον ίδιο στόχο αντιστοιχούν και οι τέσσερις προτεινόμενες μεταβλητές ευημερίας (ιατροί ανά 1000 κατοίκους, νοσοκομειακές κλίνες ανά 1000 κατοίκους, κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, ποσοστό κατοικιών με σύνδεση σε αποχετευτικό δίκτυο), αφού αποτυπώνουν το επίπεδο ευημερίας κάθε υπό εξέταση περιοχής.

Ειδικοί περιορισμοί και ευκαιρίες: Στόχοι 1,2,3

- % μειονεκτικών & ορεινών περιοχών είναι δείκτες ανταγωνιστικότητας της γεωργίας αλλά και ευρύτερα της οικονομίας.
- Πληθυσμιακή πυκνότητα: δείκτης ευημερίας και αναπτυξιακών επιδόσεων, αφού η πληθυσμιακή αποδυνάμωση είναι συνήθως επακόλουθο αναπτυξιακής υστέρησης.
- Η προσβασιμότητα σε φυσικούς πόρους επηρεάζει τη ποιότητα ζωής και τις προοπτικές διαφοροποίησης.
- Οι δείκτες που αφορούν το χρόνο πρόσβασης στις αγορές σχετίζονται με όλους τους στόχους της τυπολογίας, αφού η εύκολη πρόσβαση στις αγορές συνιστά προοπτική για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τόσο του αγροτικού τομέα όσο και της μη-αγροτικής οικονομίας και συμβάλλει στην βελτίωση των αναπτυξιακών επιδόσεων των αγροτικών περιοχών και της ευημερίας των κατοίκων τους .